

Tadeusz Gawel

DR MARIAN GOTKIEWICZ — NAUCZYCIEL I BADACZ

Dr MARIAN GOTKIEWICZ urodził się w Krakowie w 1901 roku jako syn Mieczysława, profesora szkoły średniej w Krakowie i Władysławy z domu Łagońskiej; zmarł w Krakowie w dniu 11 września 1972 roku. Był nauczycielem szkoły średniej, a przez wiele lat wykładowcą geografii w Studium dla Pracujących w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Należał do nauczycieli twórczych, przez całe życie prowadził intensywne badania naukowe i popularyzował geografii. W jego dorobku pozostało 128 prac naukowych i popularnonaukowych. Całe Jego życie było zwią-

zane z pobytem w Krakowie. W nim ukończył szkoły powszechną i średnią, a następnie studiował geografii na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie był uczniem prof. L. S a w i c k i e g o i prof. K. S m o l e ń s k i e g o. W 1931 roku na podstawie pracy pt. *Dyluwialne i predyluwialne poziomy rzeczne na Orawie* złożył egzamin doktorski. W młodym wieku interesował się geomorfologią, a z biegiem czasu zaczął interesować się zagadnieniami demograficznymi występującymi na pograniczu polsko-słowackim. Interesował się przede wszystkim osadnictwem Podhala i migracjami górali Orawy i Spisza. Zagadnienia te były mu zawsze bliskie i w tej dziedzinie był jednym z niewielu znawców.

Marian Gotkiewicz miał zawsze szerokie zainteresowania, urządzał liczne wycieczki z młodzieżą, na których na podstawie obserwacji terenowych i ankiet zebrał olbrzymi materiał. W ten sposób uczył młodzież obserwować i badać środowisko geograficzne, a skrupulatnie zebrany materiał posłużył mu do napisania licznych prac naukowych.

Pracę pedagogiczną rozpoczął w 1920 roku. Pierwszą szkołą była dla niego placówka w Podsarniu na Orawie. W tym też roku rozpoczął swoją działalność społeczno-polityczną. Brał czynny udział w Komitecie Plebiscytowym i Komisji wytyczającej granicę państwa. Był również działaczem krajoznawczym. Około 1924 roku za inspiracją prof. Ludomira S a w i c k i e g o

i Leopolda Węgrynowicza zakłada i prowadzi Koła Krajoznawcze młodzieży w szkołach powszechnych w Krakowie. Był członkiem Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej, współredaktorem miesięcznika „Orli Lot” oraz „Biuletynu Geograficznego” dla nauczycieli. W 1937 roku, gdy zadania administracji szkolnej zaczęły się rozrastać, a poziom szkół podnosić, Marian Gotkiewicz został powołany na inspektora przedmiotowego. Tak więc od 1937 roku Marian Gotkiewicz w czasie wolnym od zajęć szkolnych przebywał w różnych szkołach na terenie okręgu krakowskiego, hospitował lekcje, udzielał porad młodym nauczycielom geografii i organizował liczne konferencje. W szkołach, w których uczył, urządził wzorowe pracownie geograficzne.

Dr Marian Gotkiewicz organizował liczne wycieczki dla nauczycieli, prowadząc je w sposób poglądowy i przekazywał swoje, bogate metodyczne doświadczenia w tym zakresie. Wiele tras wycieczkowych dokładnie opracował i opublikował w „Geografii w Szkole”. Był autorem podręcznika pt. *Nauczanie geografii w szkole podstawowej*. Wspólnie z prof. Władysławem Szafere m napisał pracę pt. *Ojcowski Park Narodowy*, w której ukazuje wartości przyrodnicze i turystyczne tego obszaru.

Dr Marian Gotkiewicz odbywał z młodzieżą liczne wyprawy za granicę: do Bułgarii, Węgier, Jugosławii i Rumunii. Przewędrował wzdłuż i wszerz przez Słowację. Należał do jednych z najlepszych jej znawców. Dał temu wyraz w pracy pt. *Od Dunaju po Tatry*, w której przedstawił zjawiska przyrodnicze, osadnicze, etnograficzne i historyczne. W licznych odczytach w Polskim Towarzystwie Geograficznym, na zebraniach kół krajoznawczych przedstawiał swoje wrażenia z wycieczek i wypraw naukowych.

W czasie II wojny światowej Marian Gotkiewicz prowadził tajne nauczanie z zakresu geografii. Żona Jego zginęła w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, a Profesor przez pewien czas ukrywał się w pasmie Policy (Psia Dolina).

Po II wojnie światowej Marian Gotkiewicz podjął pracę w Liceum Pedagogicznym w Krakowie, a następnie w Studium Nauczycielskim. W latach 1950—1961 był wykładowcą w Studium dla Pracujących w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Duży był też udział Mariana Gotkiewicza w pracach Ośrodka Wypoczynkowego dla przyszłych nauczycieli w Przesiece na Dolnym Śląsku. Do ośrodka tego zjeżdżała młodzież na dwutygodniowe turnusy połączone z lekcjami, które specjalnie były poświęcone poznawaniu Ziemi Zachodnich. Marian Gotkiewicz należał do pierwszych kierowników tych turnusów. W licznych wycieczkach pod jego kierunkiem przyszli nauczyciele poznawali odzyskane dla Polski krainy Sudetów i Przedgórze Sudeckiego.

Dr M. Gotkiewicz współpracował z Zrzeszeniem Młodzieżowym Kół Krajoznawczych. Był cenionym przewodnikiem wycieczek i posiadał uprawnienia Przewodnika Górskiego na wszystkie regiony górskie.

W uznaniu zasług, w 1958 roku Dr Marian Gotkiewicz odznaczony został Złotą Odznaką PTTK za działalność na polu turystyki i krajoznawstwa. Za pracę w Polskim Towarzystwie Geograficznym otrzymał Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Geograficznego. W 1968 roku został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W tymże samym roku otrzymał medal im. Aleksandra Janowskiego.

Odszedł od nas wielki Nauczyciel, Wychowawca wielu pokoleń, a równocześnie badacz i popularyzator nauk geograficznych. Pamięć o nim pozostanie na zawsze wśród uczniów, kolegów i przyjaciół, którym poświęcił całe swoje życie.

BIBLIOGRAFIA PRAC MARIANA GOTKIEWICZA

1. *Spismichałowa Dolina*, 1924. Orli lot, luty, marzec.
2. *Problem Górnej Orawy*, 1926. *II Sprawozdanie Naukowe za lata 1921—25*. Kraków, s. 24—28.
3. *Problem Górnej Orawy*. 1927. Wiad. geogr., Kraków, z. 2.
4. *Predyluwialny poziom skoruszyński na Orawie*. 1931. Prz. geogr. T. XI, Warszawa.
5. *Streszczenie referatu II Zjazdu Geografów i etnografów słowiańskich*. 1931. Czas. geogr.
6. *Najdalszy zasięg lodowca Żuberskiej Doliny w Tatrach*. 1931. Czas. geogr.
7. *Jak to było na Słowaczynie? Wspomnienia z wycieczki „Chóru Dzieci Krakowskich“*. 1932, vol. III, Orli lot, 10 grudnia.
8. *Stare żwiry tatrzańskie na Podhalu i Orawie*, 1933. Wiad. geogr. nr 6—7.
9. *Spevokol Kat. Kruchu z Ružomberoka*, 1933. Orbis.
10. *Sprawozdanie naukowe z wycieczki Seminarium Geografii Fizycznej UJ na Ruś Podkarpacką i Słowaczną*, 1934. Kraków.
11. *Dyluwialne i predyluwialne poziomy dolinne na Orawie* (wspólnie z J. Szafarskim), 1934. Wiadomości Służby Geograficznej. Warszawa.
12. *Książę Żagiel w Abisynii*, 1935. Kuryer Literacki Naukowy. Dod. do 306 Ilustrowanego Kuryera Codziennego z dnia 4 XI.
13. *Od Dunaju po Tatry*, 1937. *Słowacja i Słowacy*, praca zbiorowa pod red. Wł. Semkowicza. T. I. *Kraj i ludzie*, Kraków.
14. *Uwagi o programach geografii w gimnazjach wraz ze szkicem zmian*. 1938. Czas. geogr.
15. *O nauczaniu geografii w szkołach podstawowych*. Czas. geogr. 1938.
16. *Ż biegiem Orawy*, 1938. Orbis.
17. *O Polakach w okręgu Czadeckim*, 1938. Wiad. geogr. T. XII, z. 4, 1938. Czas. geogr.
18. *U źródeł Olzy i Kisuczy*. 1938. Orli lot 1938 lub Orbis.
19. *O naszych zakarpackich pobratymcach*, 1938. Ziemia, s. 182.
20. *Gniazda polskie na Bukowinie*. Orbis 1938.
21. *Krajobraz tundrowy w Beskidach Wschodnich*, 1938. Ziemia, s. 24.
22. *Ruiny zamków w Dąbrówce Szlacheckiej na Pomorzu*. 1938. Ziemia, s. 24.
23. *Na Podkarpackiej Rusi*. 1938. Ziemia, Roczn. XXVIII, s. 297.
24. *Włoską percią*. 1939. Ziemia nr 2 luty.
25. *Stawetne Castrum et Oppidum Dobszice*, 1939. Orbis.
26. *Polskie osadnictwo Czadeckiego i Orawy*. Wyd. Instytutu Śląskiego, 1939. Katowice.
27. *Słowak — Słowiok, słowieński — słowioki*, 1945. Jęz. pol. nr 4, s. 97—106.
28. *Geografia — wiadomości wstępne*. 1945. Skrypt.
29. *Relacje o polskości Spisza i Orawy*. 1946. Gaz. podh. nr 8, s. 2—3.

30. *Atlas geograficzny dla szkół powszechnych i I kl. gimnazjum*, 1945. (skrypt łącznie z S. Milatową).
31. *Geografia dla I klasy szkół przemysłowych* 1946. Kraków.
32. *Geografia dla liceum pedagogicznego i szkół ogólnokształcących*, 1946. Katowice. (razem z M. Klimaszewską i R. Reinfusem).
33. *Wspomnienia z Sidziny i Żubrzycy*. 1947. Wierchy, s. 111—116.
34. *W Tatrach*, 1947. Orli lot, s. 46—49.
35. *Zabytkowe jodły na dawnej granicy orawskiej koło Harkabuzy*, 1947. Chrońmy Przyr., nr 1—2, s. 55—56.
36. *Na Orawie*, 1947. Orli lot nr 5—6, s. 72—81.
37. *Nowa Pojana pod Sobótką*, 1947. Odra nr 39/96 28 IX.
38. *Żwyczajne noworoczne naszych repatriantów z Bukowiny*, 1947.
39. *Ze wspomnień narciarza*, 1948. Orli lot nr 3, s. 44—46.
40. *Z historii osadnictwa Kotliny Jeleniogórskiej*, 1948. Ziemia, s. 114.
41. *Polski sprzed stu lat poemat o Karkonoszach*, 1948. Ziemia, nr 7—8.
42. *U sudeckich Wołochów*, 1948. Tyg. powsz. nr 42, s. 3—5.
43. *Nauczanie geografii w szkole podstawowej*, 1948. Nasza Księgarnia. Warszawa.
44. *Pieśni Śląskich górali*, 1948. Lublin.
45. *Geografia gospodarcza dla szkół zawodowych*, 1948. Kraków (razem z Mastalerz-Klimaszewską).
46. *O czadeckich repatriantach z Bukowiny*. Etnogr. pol. T. VI.
47. *Ślązacy wrócili z Bukowiny i Bośni na Dolny Śląsk*, 1948. Ziemia.
48. *Wróżby dziewcząt w wigilię św. Andrzeja*, 1948. Ziemia, s. 241.
49. *300-lecie Kolegium podolnieckiego*, 1949. Wierchy.
50. *Czechosłowackie wydawnictwa górskie*, 1949. Wierchy.
51. *W lasach przesieki*, 1949. Ziemia.
52. *Jak umarł ostatni laborant z Karpacza*, 1949. Prz. ziel. nr 12.
53. *O dawnych lekarzach z Karpat i Sudetów*, 1949. Prz. lek. nr 12.
54. *Nasze XX-lecie*, 1949. (Referat o Kołach Krajoznawczych).
55. *Prospekty wycieczek geograficznych w rejonie Przesieki*, 1955. „Ośrodek Krakowski Zakładów Kształcenia Nauczycieli w Przesiece“. Kraków, s. 65—71.
56. *Geografia dla liceum pedagogicznego szkół ogólnokształcących* (razem z J. Klimaszewską, R. Reinfus), 1949. Katowice.
57. *Runął stary dąb w Nidzicy*, 1950. Chrońmy Przyr.
58. *Zamek w Pieskowej Skale*, 1950. Ziemia nr 9, s. 158—161.
59. *Giną stare drzewa na Orawie*, 1950. Chrońmy Przyr. nr 44—45.
60. *Zamek w Ojcowie*, 1950. Ziemia nr 9, s. 158—161.
61. *Ojców jako teren wycieczek szkolnych* (razem z prof. Wł. Szaferem), 1950. Chrońmy Przyr. Kraków.
62. *O tzw. Wołochach na Słowacji*, 1950—51. Wierchy, s. 192—195.
63. *Gdy Tatry Dunaj oblewał dokoła*, 1950—52. Wierchy, s. 114—128.
64. *Początki dobywania węgla w Polsce za Stanisława Augusta Poniatowskiego*, 1952. Wiad. Muz. Ziemi. vol. VI, Warszawa.
65. *O turczańskich Szafarikach*, 1952. Wierchy, s. 211—214.
66. *U źródeł Wisły i Odry*, 1953. Poglądy, Katowice 15—31 XII.
67. *Geologiczna wycieczka do Witkowic*, 1953. Geogr. w Szk. nr 4. Warszawa.
68. *Jak zwiedzać Ojców*, 1953. Geogr. w Szk., nr 2. Warszawa.
69. *Krasy Słoweńska*, 1953. Wierchy, s. 90—94.
70. *Między Bobrem a Kaczawą*, 1954. Wierchy, s. 59—71.
71. *O knapach i półciennikach w Chochołowie*, 1954. Lud t. XLI.
72. *Ojców jako teren wycieczek szkolnych, czasów* (razem z prof. Wł. Szaferem), 1954. Kraków.

73. *O płóciennikach na Górnjej Orawie*, 1954. Lud. T. XII.
74. *Dworek Moniaków — Krajoznawczym Ośrodkiem Kultury Orawskiej*, 1955. Wierchy, s. 170—173.
75. *Budowa geologiczna i rzeźba Karkonoszów i Kotliny Jeleniogórskiej*, Ośrodek Szkolny Krakowskich Zakładów Kształcenia Nauczycieli, 1955. Kraków.
76. *Na Pogórze Izerskim*, 1955. Turysta nr 6, s. 14.
77. *Czy Maciej Klinowski napadł na Jana Kazimierza*. Problemy nr 5/110, 1955, s. 354—355.
78. *Na tulących szlakach górali*, 1956. Wierchy, s. 53.
79. *Ojcowski Park Narodowy* (razem z Wł. Szaferem). Zakład Ochrony Przyrody, Kraków 1956.
80. *O zabezpieczenie starej jodły na dawnej granicy orawskiej*, 1956. Chrońmy Przyr., s. 53.
81. *Szlakami czadeckich górali*. „7 dni w Polsce“, 1957.
82. *Walki religijne w pieśniach i podaniach Spisza i Orawy*, 1957. Lud. T. XLIV.
83. *Wykorzystanie środowiska w nauczaniu historii*. 1957. Biuletyn WODKO. Kraków.
84. *Słowacki Raj*, 1957. Ziemia, Rok 11 nr 8 sierpień.
85. *Dzieje Żamagórze Spiskiego do połowy XIX wieku*, 1957. Ziemia nr 9.
86. *O wskrzeszenie Orlego Lotu*, 1957. Ziemia nr 9, s. 29.
87. *O wskrzeszenie Krajoznawstwa w szkole*, 1957. Ziemia nr 5, s. 27.
88. *Uwagi o historycznym Miastopisie Orawy A. Kawuliaka*, 1957. Ziemia s. 26—27.
89. *Ojców w XIX wieku do roku 1863*, 1957. Ziemia, s. 4.
90. *Kronika sercem pisana. Z przeszłości Ojcowa*, 1957. Biuletyn Woj. Oddziału Ligi Ochrony Przyrody w Krakowie, s. 7—15.
91. *Osadnictwo kotlin podtatzańskich w rozwoju dziejowym*, 1958. Przewodnik IV Ogólnopolskiego Zjazdu PTG.
92. *Parę wspomnień z Sidziny*, 1958. Wierchy, s. 277—279.
93. *W górach rumuńskiej Bukowiny*. 1958. Turysta.
94. *Pojana stara i nowa*. 1959. Kierunki R. VI, 26 IV.
95. *Reformacja i Kontrreformacja na Spiszu*, 1958. Nasza Przeszłość.
96. *Niedzica — castrum Dunajca*, 1960. Wierchy.
97. *Ojcowski Park Narodowy*, 1960. Przyr. pol. 20 X nr 9.
98. *Poznajemy Górną Orawę (projekt wycieczki, względnie obozu, opracowanie metodyczne)*, 1960. Kraków.
99. *Na Pustej Skale w Szaflarach*, 1961. Wierchy, s. 256—260.
100. *Z dziejów Polonii jugosłowiańskiej*. „7 dni w Polsce“. 1962, 9 XII.
101. *Trzy wieki Kolegium podolinieckiego*, 1962. Nasza Przeszłość, Kraków.
102. *Z biegiem Orawicy i Orawy*, 1962. Wierchy, s. 159—171.
103. *Migracje ludności polskiej na południową stronę Karpat*. 1962. Roczn. nauk.-dydak. WSP, Kraków z. 10.
104. *Żwiedzamy ziemię olkuską*. Ziemia Olkuska, 1963. Kraków, s. 29—48.
105. *O czadeckich repatriantach z Bukowiny*, 1963. Etnogr. pol.
106. *Wycieczka na Jurę Krakowsko-Częstochowską*, 1963. Geogr. w Szk. nr 4, s. 175—181.
107. *Z przeszłości Podwilka*, 1963. Wierchy, s. 301—302.
108. *W Jaworzynce nad Czadeczką*, 1964. Poglądy 1—15 III nr 5/33.
109. *Przyrodnicy polscy przed rokiem 1860 w Ojcowie*, 1963 Chrońmy Przyr. z. 6 s. 3—7.
110. *Jabłoński Marcin pseudonim Radomil (1888—1948)*, 1963. Polski Słownik Biograficzny T. X/2 z. 45. PAN, s. 261.
111. *Ludomir Sawicki — Dziesięć Wieków Geografii Polski*, 1966. WP Warszawa.
112. *Józia Ginsel z Pojany*, 1965. Wieści na 5/44. 31 I.
113. *Ze Śląska na Orawę*, 1964. Poglądy z. 3 nr 22, s. 13.

114. *Uwagi o wschodniej granicy Orawy w wiekach średnich*, 1965. Małop. Stud. hist. Kraków R. VIII, z. XII, s. 139.
115. *Migracje górali czadeckich*, 1967. Czas. geogr.
116. *Przyczynki do sporów granicznych polsko-węgierskich na Spiszu i sprawa wykupu miast polskich z polskiego zastawu*. 1966. Małop. Stud. hist. R. IX, z. 1/232, s. 47—55.
117. *Legends Spiskie*, 1968. Wierchy, s. 204—211.
118. *Z listów gazdy Piotra Borowego (1858—1932)*, 1969. Wierchy, s. 161.
119. *Górna Orawa w pracach słowackiego etnografa* (omawia prace A. Jurawskiego, Ludwika Franka oraz dr Rudolfa Bednasika). Lud. T. XXXIX s. 427—435.
120. *Żarys historyczny Krajoznawstwa w Szkole*, 1969. Jednodniówka, Kraków s. 23—32.
121. *700-lecie Orawy*. Mówią wieki, nr 9/105. 1966.
122. *Migracje ludności polskiej pogranicza polsko-słowackiego*, 1968. Sprawozdania z posiedzenia Komisji Oddz. PAN w Krakowie, styczeń-czerwiec.
123. *Krakowscy lekarze i medycy w Ojcowie*. Prz. lek. R. XX. Seria II nr 4—5, s. 202.
124. *Uczczenie pamięci Antoniego Kocyana*. 1968. Chrońmy Przyr., z. 1 styczeń-luty.
125. *Z Bukowiny na Ziemię lubuską*. Nadodrze, 1968. Zielona Góra 15—19 luty, nr 4.
126. *Kartki z dziejów repatriantów Żaniłowskich*. Nadodrze, 1968 z. 6, 15—31 maj, nr 10.
127. *Trzeciorzędowe żwiry na Skoruszynie*, 1972. Wszechświat nr 7—8 lipiec—sierpień, s. 199—201.
128. *Polacy w Kapitulie Spiskiej*, 1971. Nasza Przeszłość XXXVI, Kraków, s. 135—148.

